

Forum Standaardisatie

Wilhelmina v Pruisenweg 104
2595 AN Den Haag
Postbus 84011
2508 AA Den Haag
www.forumstandaardisatie.nl

notitie

COLLEGE STANDAARDISATIE

Concept

Agendapunt:	06 Lijsten met open standaarden		
Bijlagen:			
Aan:	College Standaardisatie		
Van:	Forum Standaardisatie		
Datum:	25 maart 2011	Versie	
Betreft:	Advies over toevoeging Webrichtlijnen versie 2 aan lijst met open standaarden voor 'pas toe of leg uit'		

Bijlage: Concept-brief over zorg implementatie-ondersteuning van Adviesgroep Webrichtlijnen

Waarom is een keuze belangrijk?

De Webrichtlijnen bevatten richtlijnen en principes voor het toegankelijk maken van webcontent die onder uiteenlopende situaties te gebruiken moet zijn, uitwisselbaar en duurzaam is. Het volgen van deze richtlijnen en principes maakt content optimaal bruikbaar en toegankelijk voor mensen en systemen, waaronder gebruikers van uiteenlopende webapparaten, besturingssystemen en hulptechnologieën. De Webrichtlijnen versie 2 biedt een technologieonafhankelijke standaard die toepassing van verschillende technologieën toestaat en die is voorbereid op toekomstige technologieën.

Kunt u met een gerust hart "ja" zeggen?

Het voorliggende advies is het resultaat van een uitgebreid expertonderzoek, een publieke consultatie en bespreking in het Forum Standaardisatie. Webrichtlijnen versie 2 is ontwikkeld als natuurlijke opvolger van Webrichtlijnen versie 1. Webrichtlijnen versie 1 staat op dit moment al op de lijst met open standaarden voor "pas toe of leg uit". Webrichtlijnen versie 2 dient echter als nieuwe versie ter vervanging van Webrichtlijnen versie 1 voor de 'pas toe of leg uit'-lijst. Webrichtlijnen versie 2 is vooral aangemeld om de beperkingen weg te nemen die versie 1.0 oplegt en die door gebruikers van Webrichtlijnen versie 1 als belemmerend worden ervaren. De nieuwe versie van de Webrichtlijnen sluit geen enkele technologie uit, maar vereist wel in bepaalde gevallen dat een 'terugvaloptie' aanwezig is om de toegankelijkheid te waarborgen.

Zijn er risico's verbonden aan de keuze?

De Webrichtlijnen worden breed ondersteund door vele grotere/kleinere marktpartijen. Tegelijkertijd is er in de expertgroep vastgesteld dat er geen intrinsiek (bedrijfseconomisch) belang is bij de leveranciers van producten en oplossingen die zich richten op implementatie van webcontent om de Webrichtlijnen te hanteren. De expertgroep constateert dan ook, dat de ondersteuning voor de standaard sterk beïnvloed wordt door de vraag vanuit overheidsopdrachtgevers om de standaard toe te passen. Voor adoptie van de webrichtlijnen versie 2 is het dan ook essentieel, dat naast de opname op de 'pas toe of leg uit'-lijst aanvullende handvatten worden geboden om toepassing van de standaard te stimuleren.

Doel

Het College Standaardisatie wordt gevraagd in te stemmen met:

Datum

25 maart 2011

1. de opname van Webrichtlijnen versie 2 op de lijst met open standaarden voor 'pas toe of leg uit', onder de volgende voorwaarden:
  - In de beheerprocedure moet duidelijk worden gemaakt, hoe deelname aan de werkgroep Webrichtlijnen mogelijk wordt gemaakt voor belangstellende organisaties of individuen. Het aangepaste document (of de wijzigingen) dienen ter beoordeling aan de expertgroep te worden voorgelegd, zodat opnieuw een toetsing aan dit criterium kan worden uitgevoerd.
  - De beheerprocedure moet vervolgens geformaliseerd en bekrachtigd worden door de nieuwe beheerorganisatie Logius.
2. het bijbehorende functioneel toepassingsgebied en organisatorisch werkingsgebied;
3. het oproepen van genoemde partijen om een viertal aanvullende acties ter verdere bevordering van de adoptie van Webrichtlijnen versie 2 uit te voeren, namelijk:
  - Bieden van implementatieondersteuning;
  - Uitwerken van adoptiestrategie;
  - Aanpassen en heroverwegen van regelgeving;
  - Webrichtlijnen internationaal inbrengen.

Toelichting*Ad. 1 Opname op de "pas toe of leg uit"-lijst*

De Webrichtlijnen bevatten richtlijnen en principes voor het toegankelijk maken van webcontent die onder uiteenlopende situaties te gebruiken moet zijn, uitwisselbaar en duurzaam is. Het volgen van deze richtlijnen en principes maakt content optimaal bruikbaar en toegankelijk voor mensen en systemen, waaronder gebruikers van uiteenlopende webapparaten, besturingssystemen en hulptechnologieën. De standaard Webrichtlijnen versie 2 wordt op dit moment beheerd en onderhouden door het programma e-Overheid voor Burgers, binnen de ICT Uitvoeringsorganisatie (ICTU). De huidige specificatie Webrichtlijnen versie 2 is gepubliceerd op 24 december 2010.

Toevoeging van Webrichtlijnen versie 2 aan de lijst met open standaarden voor 'pas toe of leg uit' betekent dat van alle (semi-) publieke organisaties wordt verwacht dat zij voor deze standaard een 'pas toe of leg uit' beleid gaan toepassen. Hierbij moet worden aangetekend, dat Webrichtlijnen versie 1 nu al is opgenomen op de de "pas toe of leg uit"-lijst. Webrichtlijnen versie 2 moet dan ook worden opgenomen als vervanger van Webrichtlijnen versie 1, dat van de lijst zal moeten worden verwijderd.

De betekenis en interpretatie van conformiteit aan Webrichtlijnen versie 2 is benoemd en uitgewerkt in de standaard zelf. Het verdient aanbeveling om de verwijzing hiernaar op te nemen in de toelichting op de standaard in de "pas toe of leg uit"-lijst.

Door een expertgroep is de standaard beoordeeld op de criteria: openheid, potentieel, bruikbaarheid en impact. Over alle vier de criteria is positief geadviseerd. Tijdens de publieke consultatieronde zijn zeven reacties op het expertadvies ontvangen, waarvan vier reacties een inhoudelijke terugkoppeling gaven op het rapport. De reactiepunten komen terug in bijlage 1. De inhoudelijke reacties zijn met name aanvullend van aard en zijn verwerkt in dit Forum-advies.

Geen van de reacties heeft aanleiding gegeven tot het herzien van het expertadvies.

Datum
25 maart 2011

Ad. 2 Functioneel toepassingsgebied en organisatorisch werkingsgebied

Het functioneel toepassingsgebied is door de expertgroep gedefinieerd als: "Webgebaseerde informatie-, interactie-, transactie- en participatiediensten".

Hierbij dient expliciet te worden opgemerkt, dat het toepassingsgebied van Webrichtlijnen versie 2 het werkzame koppelvlak tussen organisaties is, d.w.z. dat Webrichtlijnen versie 2 als standaard ingezet moet worden óver organisatiegrenzen heen, ten behoeve van webgebaseerde dienstverlening aan de buitenkant.

Het functionele toepassingsgebied wordt daarmee verbreed ten opzichte van het functionele toepassingsgebied van Webrichtlijnen versie 1, dat luidde: "Overheidswebsites". Met het uitgebreide toepassingsgebied wordt naar de mening van de expertgroep echter beter recht gedaan aan de verschillende verschijningsvormen die nu in gebruik zijn (of mogelijk in de toekomst in gebruik komen) voor de dienstverlening van de overheid.

Het organisatorisch werkingsgebied is als volgt gedefinieerd: "overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) en instellingen uit de (semi-) publieke sector", zoals vastgelegd in het actieplan "Nederland Open in Verbinding".

Ad. 3 Aanvullende acties ter bevordering adoptie

De expertgroep is van mening dat opname van Webrichtlijnen versie 2 op de lijst met open standaarden weliswaar noodzakelijk is, maar op zichzelf onvoldoende is om adoptie en ingebruikname van de Webrichtlijnen daadwerkelijk te realiseren. Voor een breed gedragen adoptie binnen de overheid adviseert de expertgroep het Forum daarom aanvullend om een aantal acties te ondernemen en bijhorende actiehouders te benoemen. Onderstaande aanbevolen acties zijn benoemd, in aanvulling op het expertadvies.

(1) Bieden van implementatieondersteuning

Ondersteuning voor gebruik van de Webrichtlijnen versie 1 is nu beschikbaar via de website van de Webrichtlijnen. Deze ondersteuning zal ook beschikbaar moeten blijven bij vervanging van Webrichtlijnen versie 1 door versie 2 op de "pas toe of leg uit" lijst. Er dient duidelijkheid gemaakt te worden wanneer ondersteuning van versie 1 wordt beëindigd.

Hiervoor zal een overgangsperiode moeten gelden, waarin het accent voor ondersteuning steeds meer zal verschuiven naar Webrichtlijnen versie 2. Daarbij is het van belang om ook informatie te bieden over migratie van versie 1 naar versie 2. Het Ministerie van BZK en de werkgroep Webrichtlijnen dienen de huidige website aan te vullen met de ondersteuningsinformatie voor versie 2.

Bij verschillende belanghebbenden bestaan zorgen over de implementatieondersteuning voor Webrichtlijnen versie 2, zo blijkt uit de bijgevoegde concept-brief van de Adviesgroep Webrichtlijnen die bestaat uit vertegenwoordigers van overheden en bedrijfsleven (zie bijlage). De impact van de Webrichtlijnen zal een stuk minder zijn zonder support. Het Forum ondersteunt daarom de brief en brengt deze bij het College onder aandacht.

(2) Uitwerken van adoptiestrategie

Om succesvolle adoptie van de Webrichtlijnen versie 2 te bewerkstelligen, kan worden nagegaan welke aanpak en strategie het beste past bij deze standaard. Het

Ministerie van BZK kan het adoptieinstrument¹ hanteren om inzicht te krijgen in de meest effectieve mix van strategieën.

Datum
25 maart 2011

(3) Aanpassen en heroverwegen van regelgeving

De verplichting van de "pas toe of leg uit" lijst geldt voor vervanging/vernieuwing van ICT systemen: er worden geen verplichtingen gesteld aan bestaande webdienstverlening en webcontent. Voor webrichtlijnen versie 1 is het Besluit Kwaliteit Overheidswebsites" opgesteld, waarin de Webrichtlijnen versie 1 integraal zijn opgenomen en waarin bepalingen staan ten aanzien van álle webcontent (vanaf een bepaalde datum gerealiseerd). Het Ministerie van BZK zal in afstemming met het Forum dit besluit aan moeten passen en in lijn moeten brengen met de Webrichtlijnen versie 2. Daarnaast zullen beide partijen na moeten gaan of verder aanvullende regelgeving bij opname van Webrichtlijnen versie 2 op de lijst nodig is.

(4) Webrichtlijnen internationaal inbrengen

Het internationaal, bijvoorbeeld bij W3C en de Europese Commissie, inbrengen van de principes maakt dat de Webrichtlijnen internationale herkenning en ondersteuning kunnen krijgen, hetgeen adoptie kan versnellen. De huidige opdrachtgever voor de Webrichtlijnen, het Ministerie van BZK, kan in samenspraak en samenwerking met ICTU zorg dragen voor deze internationale inbreng.

Welk probleem wordt daarmee opgelost?

Gebruikers ervaren bij toepassing van de Webrichtlijnen versie 1 met name beperkingen die door WCAG 1.0 (onderdeel van de Webrichtlijnen versie 1) van de Webrichtlijnen worden opgelegd. Daarbij spelen onder meer de technologieafhankelijkheid en het ontbreken van conformiteitsniveaus in Webrichtlijnen versie 1 een rol. Dit ondermijnt het draagvlak voor toepassing van de Webrichtlijnen. De Webrichtlijnen versie 2 lost dit probleem op door een technologieonafhankelijke standaard te ontwerpen, die drie conformiteitsniveaus kent, toepassing van verschillende technologieën toestaat en die is voorbereid op toekomstige technologieën.

De expertgroep constateert daarbij dat de standaard zowel een bijdrage levert aan het vergroten van interoperabiliteit met overheidsorganisaties als een bijdrage levert aan leveranciersafhankelijkheid.

De nieuwe versie van de Webrichtlijnen sluit geen enkele technologie uit, maar vereist wel dat een 'terugvaloptie' aanwezig is als een technologie niet voldoet aan de definitie van open standaard/specificatie. Deze 'terugvaloptie' is bedoeld om de toegankelijkheid te borgen. Flash kan dus bijvoorbeeld worden gebruikt. Echter Flash is geen open standaard/specificatie en niet op alle webapparaten beschikbaar. Zo zijn op Apple's iPhone en iPad geen mogelijkheden beschikbaar om content in Flash-formaat te gebruiken. Er is sprake van een toegankelijkheidsissue en een noodzaak voor een 'terugvaloptie' waarbij de content ook via een open standaard/specificatie wordt aangeboden.

De Webrichtlijnen versie 2 zorgen niet voor specifieke beperkingen voor de presentatie van Geo-informatie. Vanuit de Geo-wereld heeft Marcel Reuvers (Geonovum) bijgedragen aan de review van de Webrichtlijnen versie 2.

¹ <http://www.open-standaarden.nl/documenten/instrumenten-voor-adoptie-en-implementatie/keuze-adoptiestrategieen/>

Waar gaat het inhoudelijk over?Datum
25 maart 2011

De Webrichtlijnen bevatten richtlijnen en principes voor het toegankelijk maken van webcontent die onder uiteenlopende situaties te gebruiken moet zijn, uitwisselbaar en duurzaam is. Het volgen van deze richtlijnen en principes maakt content optimaal bruikbaar en toegankelijk voor mensen en systemen, waaronder gebruikers van uiteenlopende webapparaten, besturingssystemen, user agents en hulptechnologieën. De Webrichtlijnen standaard streeft zo naar o.m. verbeterde toegankelijkheid tot webcontent, om buitensluiting van individuen en groepen personen met functiebeperkingen te voorkomen, maar bijvoorbeeld ook op betere vindbaarheid van webcontent door zoekmachines.

Webrichtlijnen versie 2 is een Nederlandstalige open standaard die een webrichtlijnen-norm van 5 principes en 22 richtlijnen bevat. Het beheer daarvan wordt uitgevoerd door het programma e-Overheid voor Burgers. De officiële Nederlandse vertaling van WCAG 2.0 maakt in zijn geheel deel uit van Webrichtlijnen versie 2. WCAG 2.0 (voluit de Web Content Accessibility Guidelines 2.0) omvat vier principes en 12 richtlijnen. De WCAG 2.0 specificatie is ontwikkeld door het World Wide Web Consortium (W3C) en geldt als de internationale norm voor toegankelijkheid, gericht op mensen met een functiebeperking.

In 2006 is door de Tweede Kamer een motie ingediend om de toegankelijkheidsnormen van het W3C te volgen, nu en in de toekomst. Dit heeft uitgemondd in het kabinetsbesluit 'Besluit Kwaliteit Overheidswebsites'. Bij de update van de WCAG (van WCAG 1.0 naar WCAG 2.0) is conform motie en kabinetsbesluit werk aan de Webrichtlijnen versie 2 gestart.

Zijn er alternatieven voor de voorgestelde keuze?

De expertgroep stelt vast dat er geen daadwerkelijke concurrenten zijn. De enige andere mogelijke concurrent is de standaard WCAG 2.0. WCAG 2.0 is echter in zijn geheel opgenomen in Webrichtlijnen versie 2 en geeft daarmee voor een deel invulling aan het toepassingsgebied van Webrichtlijnen versie 2. De Webrichtlijnen versie 2 voegen aan WCAG 2.0 echter principes en richtlijnen toe, die het toepassingsgebied verbreden. De Webrichtlijnen richten zich ook op onderwerpen met betrekking tot universele toegankelijkheid: zowel voor mens, machine als toegankelijkheid op langere termijn door archivering.

Schets van de expertgroep en de consultatie

De leden van de expertgroep waren afkomstig van belanghebbende organisaties uit zowel de private als publieke sector, waaronder het Ministerie van BZK, het Ministerie van BZ, het Ministerie van EL&I, ICTU en de Belastingdienst, SVB, W3C, gemeente Goirle, het Waterschapshuis, Stichting Accessibility, Adobe, de netwerkorganisatie van en voor mensen met een visuele beperking Viziris, Web designbureau Zero Interface, Green Valley, B3 partners, De Koninklijke Bibliotheek en Sogeti. In haar bijeenkomst op 25 januari 2011 heeft de expertgroep Webrichtlijnen versie 2 getoetst aan de criteria voor opname op de lijst, en is tot de conclusie gekomen dat opname wenselijk is. Na opstelling van het rapport heeft een openbare consultatie plaatsgevonden. Tijdens de publieke consultatieronde zijn zeven reacties ontvangen, waarvan vier een inhoudelijke terugkoppeling gaven op het expertadvies.

Mogelijke consequenties van opname op de lijst met standaarden

Consequentie van opname van Webrichtlijnen versie 2 op de lijst met open standaarden, is een verplichting om de Webrichtlijnen toe te passen op het werkzame koppelvlak tussen organisaties met burgers/bedrijven, d.w.z. dat de

Webrichtlijnen als standaard ingezet moet worden over organisatiegrenzen heen, in webgebaseerde dienstverlening van de overheid aan de buitenwereld. **Datum**
25 maart 2011

Het toepassen van Webrichtlijnen versie 2 zal een positief effect hebben op het realiseren van toegankelijkheid van elektronische (overheids)diensten via het web. Daarnaast heeft het gebruik van de standaard een duidelijk positief effect op de informatievoorziening, waarbij vindbaarheid, toegankelijkheid en platformonafhankelijkheid van informatie in sterke mate toenemen. Een gevolg dat de expertgroep ook onderkent is de grotere reikwijdte van Webrichtlijnen die door de verbreding van de scope (toepassingsgebied) optreedt. Overheidsactiviteiten en –trajecten die in eerste instantie buiten het bestek van de operationele (elektronische) dienstverlening via het web vallen, kunnen wel te maken krijgen met de inzet en doelstellingen van de Webrichtlijnen.

De impact van Webrichtlijnen versie 2 krijgt dan ook vooral gestalte in het migratietraject. Daarbij zijn twee uitgangssituaties te herkennen, namelijk de situatie waarin:

- webcontent voldoet aan versie 1 van de Webrichtlijnen.
- webcontent niet conform de webrichtlijnen (versie 1 of 2) is.

Hierbij zijn ondermeer de aanwezigheid van legacy content en de huidige inrichting van de omgeving waarin webcontent wordt aangeboden van invloed op de migratie-inspanning.

Communicatie

Zowel het Forum Standaardisatie als het Programmabureau Nederland Open in Verbinding zal aandacht besteden aan de opname van Webrichtlijnen versie 2 op de lijst met open standaarden voor "pas toe of leg uit".

Bijlage 1: Overzicht belangrijkste opmerkingen consultatie

Datum
25 maart 2011

- Doelstelling expertadvies (1): in een reactie wordt het voorstel gedaan, de principes uit de Webrichtlijnen versie 2 aan te bieden aan het W3C, als toevoeging op de WCAG 2.0 standaard. Aanvullend wordt gesteld, dat daarmee kans groter is op een brede ondersteuning van toegankelijkheidsprincipes. Dit is een zinvolle aanvulling op het expertadvies. Het internationaal inbrengen van de principes maakt dat de webrichtlijnen internationale herkenning en ondersteuning kunnen krijgen, hetgeen adoptie kan versnellen. Advies aan Forum en College is om deze activiteit te beleggen en te door te zetten (zie ook advies 1).
- Doelstelling expertadvies (2): in een reactie wordt aangegeven dat door af te wijken van internationale standaarden (in dit geval WCAG 2.0) het voor wereldwijd opererende IT-leveranciers vrijwel onmogelijk wordt software te ontwikkelen die kan voldoen aan de voorgestelde webrichtlijnen. Zeker indien niet alleen de Nederlandse overheid, maar ook andere lokale overheden zouden kiezen voor het afwijken van de internationaal geldende standaard. De expertgroep onderschrijft deze conclusie niet. In aanvulling op het expertadvies kan wel worden gesteld, dat een zinvolle aanbeveling bij opname van webrichtlijnen versie 2 op de lijst bestaat uit het opstellen van aanvullende bepalingen ten aanzien van de betekenis van conformiteit aan de standaard. De verplichting die voor overheden geldt om te voldoen aan webrichtlijnen versie 2 en de vraag aan leveranciers om conforme producten te leveren, zou dan ook op een aantal conformiteitsniveaus gestalte kunnen krijgen.
- Toepassings- en werkingsgebied (1): In een reactie wordt aangegeven dat de definitie van het toepassingsgebied enige onduidelijkheid met zich mee brengt. Hierbij wordt een (niet uitputtende) opsomming als voorbeeld gegeven van toepassingen en diensten die al dan niet onder het toepassingsgebied kunnen vallen. Dit is een gewenste aanvulling op het expertadvies, waarin een dergelijke lijst met voorbeelden nu ontbreekt. Een uitgebreide set met voorbeelden kan verduidelijking bieden en als handleiding fungeren voor organisaties die de Webrichtlijnen moeten toepassen in implementatietrajecten en hun dienstverlening. Deze set kan gestalte krijgen in aanvullende, ondersteunende documentatie (zie ook advies 2).
- Toepassings- en werkingsgebied (2): In een reactie wordt de vraag gesteld of er bij opname van Webrichtlijnen versie 2 een cesuurdatum is vastgesteld ten aanzien van bestaande websites. Hierbij wordt de analogie met de datum van 31 december 2011 getrokken, waarop bestaande websites aan Webrichtlijnen versie 1 moeten voldoen. Deze opmerking roept vragen op ten aanzien van de verankering en verplichting van Webrichtlijnen versie 2 voor bestaande webcontent. Waar de verplichting van "*pas toe of leg uit*"-lijst slechts geldt met betrekking tot vernieuwing/vervanging van ICT systemen, zal er aanvullend moeten worden vastgesteld, op welke manier met bestaande, webgebaseerde dienstverlening worden omgegaan (zie ook advies 3).
- Bruikbaarheid (1): een van de criteria voor bruikbaarheid is de concurrentie van andere standaarden. In een reactie wordt aangegeven dat WCAG 2.0 als internationaal ontwikkelde en geaccepteerde open standaard wel degelijk een concurrent is van Webrichtlijnen versie 2. Het expertadvies en de expertgroep onderschrijven deze reactie niet, omdat WCAG 2.0 slechts voor een deel invulling geeft aan het toepassingsgebied van Webrichtlijnen versie 2. Waar WCAG 2.0 mensen met een functiebeperking als doelgroep

heeft, richten de webrichtlijnen zich daarnaast ook op universele toegankelijkheid voor alle burgers en bedrijven (zowel voor mens, machine als toegankelijkheid op langere termijn door archivering). Dat is een gebied dat door WCAG 2.0 niet bestreken wordt, maar voor de Nederlandse overheid wel van evident belang is om te borgen dat content onder uiteenlopende situaties te gebruiken is, uitwisselbaar (interoperabel), duurzaam en optimaal geschikt voor indexering door zoekmachines. WCAG 2.0 is dus in de optiek van de expertgroep geen daadwerkelijke concurrent, want deze standaard is beperkter qua doelgroep en werkingsgebied.

Datum
25 maart 2011

- Bruikbaarheid (2): In een van de reacties wordt gesteld, dat niet kan worden vastgesteld of Webrichtlijnen 2 een bruikbare standaard betreft, vanwege het afwijken van de internationale standaard WCAG 2.0. De expertgroep steunt deze conclusie niet. Bij de ontwikkeling van Webrichtlijnen versie 2 is er voortdurend op toegezien dat er 'via de achterdeur' geen extra richtlijnen voor mensen met functiebeperkingen werden toegevoegd, bestaande richtlijnen werden afgezwakt of inconsistenties werden geïntroduceerd. Er is dus geen sprake van afwijkingen, maar specifieke aanvullingen die een andere doelstelling ondersteunen (zie ook vorige punt).
- Bruikbaarheid (3): een van de criteria voor bruikbaarheid is de wijze waarop conformiteit aan de standaard kan worden bepaald. In een reactie wordt de vraag gesteld, of en wanneer het toetsingskader voor Webrichtlijnen versie 2 zal zijn vastgesteld. In het expertadvies is al vastgesteld, dat voor het (Nederlandse) deel van de webrichtlijnen versie 2.0 op dit moment nog geen definitief toetsingskader beschikbaar is. Door de stichting Drempelvrij wordt momenteel wel gewerkt aan het formaliseren/afronden van het toetsingskader, maar een einddatum is op moment van schrijven nog niet bekend.
- Impact en migratie (1): een van de criteria voor impact is het gemak waarmee naar de standaard kan worden gemigreerd. In een reactie wordt aangegeven dat de Webrichtlijnen één van de uitgangspunten moeten zijn en helemaal aan het begin van het implementatietraject moeten worden meegenomen, al vóór er sprake is van ontwerp en zeker vóór realisatie. Dit is een zinvolle aanvulling op het expertadvies en een vervanging van de tekst, waarin wordt gesteld dat de Webrichtlijnen in een zo vroeg mogelijk stadium moeten worden meegenomen. Advies aan Forum en College is om deze aanbeveling op te nemen als onderdeel van een uitgebreide handleiding over de toepassing van Webrichtlijnen in een implementatietraject (zie ook advies 1).
- Impact en migratie (2): een van de criteria voor impact is het gemak waarmee naar de standaard kan worden gemigreerd. In een reactie wordt gesteld, dat een cesuurdatum voor ontsluiting van webcontent ook van invloed is op migratieinspanning vanuit een situatie waarin de webcontent voldoet aan versie 1 van de Webrichtlijnen. Dit is een zinvolle aanvulling op het expertadvies, waarin een cesuurdatum alleen wordt genoemd als factor die van invloed is op de migratieinspanning bij ontsluiting van legacy webcontent.
- Andere informatie/overwegingen: in een reactie wordt aangegeven, dat opname van Webrichtlijnen versie 2 de eerste upgrade van een bestaande "pas-toe-of-leg-uit" afspraak betekent. Hierbij wordt aangetekend dat versiebeheer en afspraken over gebruikstermijnen van een vorige versie niet alleen voor Webrichtlijnen versie2, maar ook in algemene en brede zin moeten worden vastgesteld, dat wil zeggen los van individuele standaarden. Dit is een zinvolle aanvulling op het expertadvies. Bij het

vervangen van de Webrichtlijnen versie 1 door versie 2, zal inderdaad uitdrukkelijk moeten worden stilgestaan bij de levenscyclus van de huidige versie (o.a. beheer en ondersteuning). Verplichtingen ten aanzien van de Webrichtlijnen versie 2 zullen hierop moeten worden afgestemd. In bredere zin zal inderdaad ook bepaald moeten worden, hoe een vervanging op de lijst beslag krijgt in de verplichtingen die de lijst met zich meebrengt (zie ook advies 2).

Datum
25 maart 2011